

Een burgerwacht in Goes

November 1918 was een bewogen maand, waarin de gebeurtenissen elkaar in snel tempo opvolgden. De strijdende partijen in de Eerste Wereldoorlog sloten een wapenstilstand, de Duitse keizer Wilhelm II vluchtte naar Nederland en in vele Europese landen braken socialistische revoluties uit. Als het aan P.J. Troelstra, de leider van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP) lag, was ook Nederland rijp voor een dergelijke revolutie, waarbij raden (sovjets) van arbeiders en soldaten de macht van de regering zouden overnemen. De revolutie kwam echter niet verder dan Duitsland, aan ons land ging hij voorbij.

Achteraf gezien is het gemakkelijk Troelstra's poging tot revolutie af te doen als een storm in een glas water, feit is wel dat zijn opstelling de toenmalige autoriteiten de schrik om het hart deed slaan. De bevolking werd opgeroepen tot massale demonstraties tegen het socialisme en vóór het koningshuis. Overal in het land moesten burgerwachten worden opgericht om de bestaande orde te verdedigen.

De oproep was in Goes niet aan dovemansoren gericht. Eind november 1918 organiseerde een in aller haast opgericht 'Comité van Actie', waarin prominente katholieken en antirevolutionairen zitting hadden, een groot feest ter ere van Oranje en het falen van de revolutie. Als we de journalist van de Goessche Courant mogen geloven, was het feest een daverend succes en gaf de massaal toegestroomde bevolking uiting aan "gevoelens van vreugde over de bezworen revolutie en van onwankelbare trouw aan de regeering." Volgens pastoor J. Baede, die de opgewonden menigte toesprak,

moest in Goes niemand iets hebben van arbeiders- of soldatenraden, omdat iedereen "tevreden was met het uitnemend bewind van het huidige stadsbestuur."

In januari 1919 kwam in Goes een burgerwacht van de grond. Bedoeld om het gezag te verdedigen tegen "revolutionaire aanrandingen en bedreigingen van de openbare orde" zou de burgerwacht in tijden van gevaar de politie moeten assisteren. Aan het hoofd van de ongeveer honderd man sterke paramilitaire organisatie stond commandant Johan Pilaar, wiens taak het was de leden erop te wijzen dat het "communistiche gevaar" altijd op de loer lag en dat daarom permanente waakzaamheid was geboden. Om zich voor te bereiden op een gewapend treffen met 'ordeverstoorders' werden regelmatig schietoefeningen gehouden en EHBO-cursussen gegeven. De Goese bevolking werd getrakteerd op pamfletten waarvan de inhoud duidelijke taal sprak: "Hollands baas in eigen huis zij ons aller wensch! Wie Revolutie preeken wil blijf' buiten Hollands grens." Onder arbeiders werden brochures over het bewind in de Sovjet-Unie uitgereikt, "opdat zij dan zelf zouden zien hoe slecht het daar wel was." Bij bedrijfsleiders werd geïnformeerd naar de politieke betrouwbaarheid van hun personeel. Bankdirecties kregen de waarschuwing dat de communisten het vooral op hun bezittingen hadden gemunt: "In Rusland en Duitsland is immers gebleken dat de revolutionaire elementen erop uit zijn de banken te bezetten, met het uitsluitend doel deze binnen den kortst mogelijke tijd te plunderen."

Of dergelijke acties veel zoden aan de dijk zetten, is de vraag. Je kunt je zelfs afvragen of ze überhaupt wel zin hadden. Van het begin af aan moet het de autoriteiten duidelijk zijn geweest dat de burgerwacht in Goes nauwelijks bestaansrecht had. In de stad dreigde geen enkel revolutiegevaar en met het aantal "revolutionaire elementen" liep het ook wel los. Het was dan ook geen wonder dat de animo voor de vergaderingen van de burgerwacht uitermate gering was en het was evenmin verwonderlijk dat het altijd weer moeilijk was om vrijwilligers te vinden voor de verspreiding van de vele blaadjes die de vereniging in de loop der jaren uitgaf. Het enige waarvoor de leden nog enigszins warm liepen, waren de oefeningen op de schietbaan. Kennelijk zagen velen hun vereniging als weinig meer dan een veredelde sportclub waar een lang gekoesterde jeugdroom in vervulling kon gaan: soldaatje spelen tegen een denkbeeldige vijand. Pogingen van de leiding om de aanhangers tot grotere activiteit aan te sporen sorteerden weinig effect. Reeds in 1922, amper drie jaar na de oprichting, moest de commandant tot zijn ergernis constateren, dat de meeste leden niet vooruit waren te branden. In de jaren die volgden zou het niet anders zijn.

De opheffing van de burgerwacht in het voorjaar van 1940 kwam dan ook niet als een verrassing en baarde weinig opzien. De mensen hadden op dat moment wel andere zorgen aan hun hoofd. Er stond toen immers een echte vijand voor de deur.

Albert L. Kort

